

Uganda, som Winston Churchill beskrev som Afrikas perle, var et av de første prioriterte samarbeidslandene for norsk bistand. Samarbeidet ble avvirket i 1973, under Idi Amins terrorregime, men gjenopptatt i andre halvdel av 80-tallet. Uganda mottar mye internasjonal bistand og er svært bistandsavhengig. I 2002 var den totale norske bistanden til Uganda 260,5 millioner kroner. 230,5 millioner kroner gikk gjennom NORAD.

Uganda var det første landet i Afrika til å lage en egen fattigdomsplan, og i 1997 ble Uganda det første landet i verden som mottok gjeldslette ved det såkalte HIPC initiativet. Andelen som lever under fattigdomsgrensen er redusert fra 56 prosent i 1992 til 35 prosent i 2000 og Uganda har hatt en kraftig reduksjon i andelen hivsmittede.

Ugandas fattigdomsplan ligger til grunn for landets arbeid mot fattigdom, og for samarbeidet mellom NORAD og Uganda. Fokus i utviklingssamarbeidet er på godt styresett, menneskerettigheter, demokratiutvikling, økonomisk vekst, utvikling av produktiv sektor og sosial utvikling. Gjennomgående vektlegges hiv/aids, korrupsjonsbekjempelse, kvinner og likestilling, kapasitetsbygging og miljø.

Fakta om Uganda

Statsform:	Republikk (ettpartistyre)
Statsoverhode:	President Yoweri K. Museveni
Folketall:	24,6 millioner (2002)*
Språk:	Engelsk (offisielt), flere lokale språk
Uavhengig:	1962
Hovedstad:	Kampala
BNI per innbygger:	280 US dollar
Folketilvekst:	2,94% (2002)*
Barnedødelighet:	89,35 per 1000 fødsler (2002)*
Forventet levealder:	43,81 år
Lese- / skrivekyndighet:	62,7% (74% for menn, 54% for kvinner)
HIV- / AIDS-syke:	6,1% (2001)
Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen:	35% (2001)

CIA World Factbook 2002. World Development Indicators Database. EIU Country Profiles
*Anslåtte tall, CIA 2002

Uganda rangeres som nummer 147 av 175 land på UNDPs siste Human Development Index (2003).

Bilateral bistand gjennom NORAD fordelt på resultatområder, 2002

(i 1000 NOK og som prosent av total bilateral bistand til Uganda)

Helse, utdanning og annet innen sosial sektor	107 128	46,5 %
HIV/Aids	4 368	1,9 %
Økonomisk utvikling og handel	81 925	35,5 %
Godt styresett	10 882	4,7 %
Miljø og energi	24 180	10,5 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	2 034	0,9 %
Totalt	230 517	100 %

Viktige partnere

I utviklingssamarbeidet med Uganda samarbeider NORAD med følgende norske institusjoner, bedrifter og organisasjoner: Statistisk Sentralbyrå, Statsskog SF, Norges Vassdrags og Energidirektorat, Næringslivets Hovedorganisasjon, Landsorganisasjonen, Norsk Flyktningeråd, Kirkens Nødhjelp, Redd Barna, Strømmestiftelsen, Selskapet for Norges Vel, Lions Aid Norge, Norplan AS, Nordic Consulting Group, Jacobsen Electro, ABB, GE Hydro.

I Ugandas fattigdomsplan er grunnutdanning, primærhelse, veier på lands-bygda, jordbruk og en lokal forvaltningsreform, som skal desentralisere statlig sektor, hovedinnsatsområder. Det er Poverty Action Fund som skal dekke utgifter til denne innsatsen og fondet finansieres fra besparelser fra gjeldslette, bidrag fra den ugandiske statskassen og giverbidrag. NORAD kanaliserte i 2002 sin budsjettstøtte til dette fondet. Midlene i fondet er beskyttet mot utgiftskutt, og er øremerket primærhelse, grunnutdanning, lokalforvaltning, lokale veier, jordbruk samt oppfølgings- og kontrollmekanismer. Dersom Uganda får færre inntekter enn beregnet, må kuttene tas fra andre sektorer enn de som er tilknyttet Poverty Action Fund. Uganda har hatt en stabil økonomisk vekst på seks prosent frem til de siste årene. Nedgangstider i verdensøkonomien, fallende priser på kaffe som er Ugandas viktigste eksportartikkel og økte oljepriser, gjør det vanskeligere for Uganda å opprettholde den høye veksten.

NORADs støtte til myndighetene i Uganda utgjør tre prosent av Ugandas statsbudsjett. Samlet dekker givernes innsats, med Verdens-bankens kreditter som den desidert største bidragsyteren, noe over 50 prosent av Ugandas offentlige utgifter.

Annethvert år gjennomføres husholdsundersøkelser av Ugandas statistiske byrå (UBOS) som støttes av NORAD og samarbeider med Statistisk Sentralbyrå (SSB) i Oslo. Resultatene fra undersøkelsene brukes av politikere og myndigheter til å analysere fattigdomssituasjonen i landet, og er grunnlaget for nye prioriteringer i statsbudsjettet og fattigdomsplanen. Hvert tredje år lager Uganda også en kvalitativ rapport som går dypere inn i hvordan folk på grasrota i ulike deler av landet oppfatter sin situasjon. Intervjuene gir myndighetene klare tilbakemeldinger om hva som var viktig for folk flest. Tilgangen på rent vann ble sett på som svært viktig for befolkningens livssituasjon, og myndighetene øket derfor innsatsen for å skaffe rent vann og bedre sanitære forhold. NORAD støtter vannforsyning gjennom Verdensbanken. For folk i nordområdene var mangel på sikkerhet innbyggernes største fattigdomsproblem ifølge rapporten. Folk i nord er redde for å dyrke jorda i frykt for å

bli angrepet eller kidnappet av Lord Resistance Army og landsbyene mangler derfor matforsyninger. 800 000 internflyktninger er samlet i leire hvor de er avhengig av mat distribuert blant annet av Flyktningerådet og hvor de er beskyttet av Ugandas regjeringssoldater.

Utdanningsreformen er Ugandas flaggskip. Siden 1997 har Uganda gjennomført en omfattende reform av skolesystemet. Grunnskolen er gratis for inntil fire barn i hver familie, men familiene må selv dekke utgifter til skoleuniformer. Satsningen på grunnskolen gir resultater, og det er jentene som kommer best ut. Ifølge den siste husholdsundersøkelsen er antall barn som kan lese og skrive mer enn doblet siden 1999. Mens 30 prosent av jentene kunne lese og skrive i 1999 er tallet for 2002 på 63 prosent. For aldersgruppen over 18 år er økningen også størst for kvinner med en økning fra 51 prosent i 1999 til 64 prosent i 2002.

Uganda er det eneste landet i Afrika sør for Sahara som har slått tilbake aidskattstrofen. Antall hivsmittede har sunket fra 20 prosent i 1992 til 9 prosent i 2002. Hovedgrunnen er den åpenhet som politiske ledere har vist ved å fronte kulturelle tabuer rundt hiv/aids. Likefult rammer effektene av hiv/aidskatastrofen Ugandas befolkning hardt. I dag er det 884 000 barn som har mistet sine foreldre som følge av aids.

Barnedødeligheten i Uganda er høyere enn i nabolandene. I tillegg har barnedødeligheten økt fra 147 av 1000 barn under fem år mistet livet til 152 av 1000 barn i 2000. Helsedepartementet samler inn tall hvert fjerde år. For å bedre situasjonen ble primærhelsetjenesten gratis fra 2001, og alle barn skal tilbys gratis vaksiner for de viktigste barnesykdommene. Dette har sprenget kapasiteten på sykestuene i Uganda.

Malaria tar flest liv i Uganda og spesielt i de fattigste områdene i nord, blant de minste barna og gravide kvinner. I den siste husholdsundersøkelsen oppgir 54.6 prosent at de har hatt malaria den siste måneden. En av grunnene til det høye tallet, er at kun 13 prosent av befolkningen har myggnett og at bare åtte prosent av barn under fem år sover under myggnett.

Energisamarbeid

Ifølge Verdensbanken var Ugandas tidligere halvstatlige selskap Uganda Electricity Board (UEB) det mest ineffektive energiselskapet i hele Afrika. Over 40 prosent av strømmen fra kraftverket Owen Falls forsvant på veien til forbrukerne. Verdensbanken og NORAD har bidratt til en omorganiseringen av elektrisitetssektoren.

Tidligere dekket staten opp for de store underskuddene - noe som bidro til stadig større budsjettunderskudd for Uganda. Verdensbanken satte krav om en fullstendig omstrukturering av sektoren for fortsatt støtte. I 1996 startet Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) sammen med en ugandisk gruppe et omfattende arbeid med å finne en ny modell for strømforsyning i Uganda. Den nye energiloven kom i 1999.

Et viktig prinsipp i den nye energiloven er at mottakerne skal betale det strømmen faktisk koster. For at strømprisen ikke skal bli urimelig høy, er det viktig å effektivisere driften og få ned svinnet av strøm i tillegg til å få folk til faktisk å betale strømregningen. Svinnet i elektrisitetssektoren har sunket til 20 prosent i 2002. Inntil høsten 2002 da den tredje av fem generatorer i det nye kraftverket ved Owen Falls ble satt i drift, var strømmen uregelmessig og forsyningen av enkelte

områder ble kuttet en dag i uka for å begrense presset på strømmettet.

90 prosent av strømabonentene er vanlige husholdninger, men de står bare for 42 prosent av strømforbruket. De fleste strømabonentene bor i urbane strøk og bruker kun strøm til en lyspære. Strømprisen for de første kw-timene er subsidiert og rekker akkurat til en lyspære. Bare tre prosent av de urbane husholdene bruker strøm til koking, og strømbruk avlaster dermed ikke den høye bruken av ved og trekull til fyring som bidrar til avskoging i Uganda.

De store industriforetakene står for 26 prosent av forbruket, mens kommersielle foretak og småindustri står for 32 prosent av strømforbruket. Økt strømtilgang for industri og kommersielle foretak har bidratt mest til den økonomiske utviklingen ifølge beregninger fra Verdensbanken og Finans- og planleggingsdepartementet i Uganda.

Samlet har Norge og Verdensbanken brukt nærmere 4 milliarder norske kroner på å bygge ut kraftverket Owen Falls, opprusting av transformatorer, rehabilitering av høyspentledninger og distribusjonsnett, og institusjonsutvikling. Utgiftene er grovt regnet 20 000 kroner per strømforbruker. Av disse er 2000 kroner per strømforbruker norske penger.